

ԵՐԵՎԱՆԻ ՀԱՅՈՒՆ ԳԱՆՈՒԹԱԳՐԱՐԱՐԻ

(Հարստահանութիւն)

Մ.

ՄԱՆԱԿՈՒՆԵԼ. — Աղտեղութեամբ թաթխել:
ՄԱՆԻՐ. — Հող, քար, աղբ եւն (առանձին չի գործածուիր, այլ միշտ հաւ բառին հետ, եւ կ'ըսուի հող-թաթի, որմէ նաեւ «խորոց-թաթի» ըլլալն ասացուածը, որ կը նշանակէ գետինը թաթիել, հողի հետ խառնուիլ):
ՄԱՆՈՒՆ. — Թթուած խմորով եւ կորկառով պատարասուած տեսակ մը ապուր զոր Մեծ-պահքին կ'իգնին մեծ քանակութեամբ եւ բոլորէնքու մէջ գնելով կամաց կամաց կ'ուտեն: Երբոր ծաղկազարդ կը մտնեայ՝ տղաքը կը սկսին կայտուել «զարգարաբար մտեցաւ, մանկինքը հոտեցաւ...» պոռալով:
ՄԱՆԻՐԻՆԻՆ. — Հաւասար, յղիւտ:
ՄԱՂԱՄԱՂ. — Քէշ ջնճուածիւն ունեցող, տարտամ (կրակ). թրք. փոս:
ՄԱՂԱՌՔ. — Որեւէ մաղուած բան:
ՄԱՄԱՌԵԼ. — Հոտիկ (միկ, կերակուրի):
ՄԱՇՈՒՐՔ. — Մտատանջութիւն, սրտաշուք:
ՄԱՅԵԼԻ կամ ՄԱՅԵԼՈՒՐԻԼ. — Ձմայիլ, հիւսնալ ձիւ:
ՄԱՆԻՉ. — Ծախարակին կոթիւ որ զայն գարձնելու կը ծառայէ:
ՄԱՐ. — Լայնը կերպաս, զ. օր. կ'ըսուի. «սի ֆիտասը հինգ մարէն կ'ըսուի» (այսինքն կերպասին հինգ լայնքը պէտք եղած է, որպէս զի լեցնէ ֆիտասին լայնքը):
ՄԱՐԻՆՄՈՍԻՒԿ. — Բարեհամբոյր, բնտանի:
ՄԱՐԻՆՍԱՆ. — Մարդ (առանձին չի գործածուիր, այլ մարդ բառին հետ, եւ կ'ըսուի զ. օր. «մարդ-մարդասան չի կայ...» եւն):
ՄԱՐԻՆՍԻԼ. — Մարդու կարգ տանելի:
ՄԱՐՄԱՆԵԼ. — Զուրուէն կակիւլ, տնն նաեւ ՄԱՆԵԼ:
ՄԱՐԻՉՔ. — Նուաղում, մարելիք, կ'ըսուի զ. օր. «սիրտս մարիչը ընկաւ...» (այսինքն վրաս մարելիք եկաւ):
ՄԱՅԵԼ. (մատ-եղ) — Մատ մատ անջատել (միկ կողմին ուղորդել):
ՄԱՏՆՈՒՆԵԼ. — Բան մը մատով խառնել, կամ ռուտել:

1 Նիստեղով Բոխի բառին հետ ունեցած նմանութիւնը, կրնայ կարծուիլ թէ այս Բոխիքը որոյն բառ մը չէ. բայց Բոխիքը բարբառով մէջ և ձայնին — ք փոխութիւն բառովն ստորեակ է, եւ այս կողմէ Բոխի բառն արգելաւորման կը գործածուի իր քուն հնչուածով (իրեն Բոխիք): Ուստի հաւանական կ'ըսուի թէ այս Բոխիքը որոյն բառ մը է, Բոխիք-էն անկախ:

2 «Մայիլ» ձեւը յայտնի է որ «զմայիլ»-ն առանց չ է ձեւն է: Այս է եւ երբեք «հայերէնի մէջ շատ մը բառերու սկիզբը կ'աւելնայ (օր. զ-արմանալ, զ-արհուրել, զ-արմաւալ, զ-գեղանել, զ-յոգել, զ-իշխել, զ-բողել, զ-սխալել եւն) եւ թերեւս կը համապատասխանէ Խոսի (պոթել — եւս թողել, զգեցնել — եւս գեղանել, զօրել — եւս յոգել), և ինչ է ի փոխութիւն կրնայ մեկնուիլ ձայնափոխական օրենքներով:

ՄԱՆԵ (մանել). — Մեկուն մտերիմը ձեւանալով զանի համոզել որեւէ խնդրոյ, իր նպատակին ծառայեցնելու համար:

ՄԱՄԱՂ. — Դանդաղորէն գործ տեսնող, դանդաղաբար:

ՄԱՄԱՂԱՂ. — Զուրուէն կակիւլ (ձեռքի, գէմքի եւն):

ՄԵՏՆԵԼ. — Սղիլ:

ՄԵՆՄԵԼ (մանի. բառ). Ուրքի վրայ կենալ:

ՄԵՂԸ (բլաւ). — Զափաղանց թրջիլ, կակիւնալ: ՄԵՆՄԵԼ. — Գաղտնաբար խորհուած կամ գործուած որեւէ խորհուրդ, գործք:

ՄԵՐՆԱՂԱՂ. (մաթ-շաղ). — կէս մաթ կէս լիլլ:

ՄԵԼԿԻՆԻԼ. — Ըսն կամ կատուի պէս պլորուելով պառկել:

ՄԵՆԵԼ. — Միշիկ, հրել:

ՄԵՆՈՏՆԵԼ. — Նուստայուղութիւն, բանասրկութիւն ընել:

ՄԵՂՏԱՂ. — Քունին մէջ շարժել, երերալ, անորոշ ձայններ հանել (որ ընդհանրապէս արթնանալէն առաջ կը պատահի):

ՄԵՂԱՂԱՂ. — Հինջալ, հոգ ընել:

ՄԵՆԿ. — Չուէն նոր ելած փղոր ոչիլ:

ՄԵՄԱՂԱՂ. (մաշ-մաշ-ալ) — Մուշ մաշ քնանալ:

ՄԵՂԱՂԱՂ. — Բողորովն մարիլ:

ՄԵՏՈՒՏ. — Հինուած, մանած, որմէ կտաւ եւն պիտի գործուի:

ՄՈՒՆԵԼ. (միկիւր-եղ) — Մոխիքով ծածկել (կրակը) եւն:

ՄՈՒՐ-ԱՇԽԱՐՀՔ. — Առասպելական հեռաւոր աշխարհ մը՝ ուր արեւ չի ծագիր, որու մասին անշուշտ փամանակաւ որոշ աւանդութիւն մը կայ, բայց հիմա կարսած է: Այժմ միայն իրեն ասացուած կը գործածուի մաթ-աշխարհ բառը, եւ օրինակի համար՝ մարդու մը համար որ շատ տեղեր, շատ հեռաւոր աշխարհներ պարտած եւ ամէն կողմ խռչաբար է, կ'ըսուի, «մաթ-աշխարհք պիլէ գնացած է» եւն:

ՄՈՒՐՆՈՒՆԻՆԻՆ. — Առտուն խիտ կանուխ:

ՄՈՒՆԻՆ. — Գուռն, գուռն ձիացած, չհաւարած (խոր եւն):

ՄՈՒՆԻՆԻՆԻՆԻՆ. — Ինք իր վրայ պլորուելով պառկել:

ՄՈՐԻ. — Զարգարութիւն:

ՄՋԵԼ. — Միջ տալ, զ. օր. կ'ըսուի, «հաւը օր մը միջ, օր մը կածէ կոր» եւն:

ՄՈՒԿ. — Գեղահիկ, անաղիւն:

ՄՈՒՆԱՂ. — 1. Քրքիջիլ. 2. մուլտալ (կատուի):

ՄՍԱՅՈՒ. (միւ-ցու). — Կով, եղ, գոմէշ կամ այն զոր կը մարժեն ամէն տան մէջ տարուէ տարի՝ պաշտ չինելու համար:

ՄՏՄՏԱՂ. — Մտախոհել:

ՄԵՄՓՏԱՂ. — Մէշ մը մրափել, մէշ մը արթնալ:

ՄԵՆԵԼ (մաթ-եղ). — Մեղմու սենալ, զ. օր. պատանիի մը համար՝ որուն պիտիքը գեռնոր կը բռնանին, կ'ըսուի, «պիլիք միւր է» եւն:

ՄԵՐՈՒՐՔ. — Մանրուք (առանձին չի գործածուիր այլ մանրութիւն հետ, եւ կ'ըսուի զ. օր.

“Երբ հինգ հատ մասուք միմեք աղար
ունիք եւնէ՛”

ՄԻՄԹԱՆԼ. — Խաղիւ (քթիւն՝ փոքրապաշտ կամ
հարսանիքի տանն)։

ՄԻՄԹՈՒԿ. — Կէս խմորեալ գինի։

ՄԻՄԻՆԻԶ (մարմ - մարմ - ինչ), — Ձրապարտիչ, ուրիշ
մարմ քաղի։

ՄԻԼԻԼ. — Ներիւն։

ՄՕՏԻԼ. — Կրակի փոքր մասնիկ։

ՄՕՏԻԼ. — Գպիւն, շշափեւ (իսկ մարմնաւի նշա-
նակութիւնը կուտայ մարմնաւ)։

Ն.

ՆԵՐՄԱԿՈՑ. — Իր ներքին զտաղոյ, տոշորոյ։

ՆԵՐՄԱՆՈՑ. — Ցան ներքէ Տաղնիւք (հազուադէպ,
հակառակը Գրեւոր)։

ՆԵՐՔԵՆՈՒԹ. — Ցորեն եւն մաղելու տանն մա-
ղէն վար անցած անարժէք մասը։

ՆԵՎԼԻՏԱՆ. — Անթիւնութեան օտարիկ զգացում
ունենալ։

ՆԵՇԱՆԱՄ. — Խօսեցեալ։

ՆՈՐԵՆՈՒԹ. — Նորերուկ։

ՆՈՐՈՒԹԻԿ. — Նոր տարի, յառաջիկայ տարի։

ՆՕՄՕՇ ԿԱՄՆՕՆՕՇԻԿ. — Սիրուն, սիրելի (փա-
ղաքական բառ)։

Ձ.

ՇԱՆԻՏՈՑ. — Շառաչիւն։

ՇԱՆՔԱՐԱՅ. — Շաղկապեալ, բաշտալ, անհամար
անհամար խօսք. անհամար Գրեւոր տեղաւոր։

ՇԵՐՈՑԵՆ. (շերտ - եւ) — 1. խմորեալ շեր-
եւ (խաղաղեւ ողկոյն)։ 2. Երբեք, յաճախ-
տակել։

ՇԻԼԹԵ. — Առանց երեսի (վերմակ, բարձ, բազ-
մայ եւն), թըք, Գրեւն։

ՇԻԵԼ. (շերտ - եւ) — Խաղաղ ողկոյն պտուղները
փետտել, շերտ թողել։

ՇԻՐՏԱՆ. — Շերտ շերտ մայի հանել։

ՇԻՐՏԵՐԵՆ. (շերտ - ստ - երես) — Համեստ, ամբի-
կատ։

ՇԻՐԹԻԿԻԼ. — Շան նստելու ձեւովը նստիլ։

ՇԵՆԿՈՑ. — Ստափիւն։

ՇՈՂ. — Տաղութիւն։

ՇՈՂՈՐԹ. — Հիւանդութեան մը հետքը, 2. Նշող։

ՇՈՂՈՐԹԵՆ. — Անցած հիւանդութեան մը հետ-
քերուն կամ խառնուելու զերտան երես-
ան գալը։

ՇՈՐ. — Երախներու երանքին կապուած լաթ։

ՇՈՒԼԱՆ. — 2 եւ մը կար (տաղը լաթին մէջմը
այս, մէջմը այն կողմը խթնելով կարուած)։

ՇՈՒԼԵՆ. (շուլալ - եւ) — 1. Շուլալ ձեւ կարել.
2. Միել. օր. “գանապ սիրաբ շուլեց...”

ՇՈՒԼԵՆ. — 1. Միտիւ, 2. Մաքրել. օր.
“ձառն իմը շուլալեցաւ, ելաւ...”

ՇՈՒՇԻԿ. — Գնոյ կամ գինովութեան աղբեղա-
թեան տակ թմբելով ալբերուն ծանրանալ։

ՇՈՒՇԻԿ. (շեւ - մեզ - հոյ) — Ցեան մը հոյ
որ օրորոցին մէջ կը դնեն եւ երանան վրան
կը պատկեցնեն. թըք, Կէսիւն - Կ.

ՇՓԻԿ. — Երախայի գալի։

ՇՐՈՒՐԻԿ. (թերեւ - շր - Կար) — Վշտելու
շարադրութիւն (խօսքի, գրութեւք)։

Ո.

ՈՂԱՆԵՆ. (ողը - ձեւ) — Հազուադէպ մը վերջնա-
պէս ձեւելէ առաջ՝ կերպար շափել շափ-
չիւն եւ մաղել ձեւին այլեւայլ մասերը ո-
րոշել, հասկնալու համար թէ կերպար ձեւու-
ելիք հազուադէպ պիտի բաւէ եւ թէ ինչ
կերպով ձեւել աւելի յարմար է։

ՈՍԿԵՐՈՒԹ. — Լուծուած ուկոյ՝ որ առարկաները
ոսկեգոծելու կը ծառայէ (որուն կ'ըսուի “ոս-
կեղեղն”)։

ՈՍԿԻ - ԿԱՅԱ. (մանկ. բառ) — Ս. Հաղորդութիւն.
ՈՏՆՈՒԹԻԿ. (օտն - սոր - իւ) — Երբեք աւել Կատ-
րաստուել։

ՈՐԻՈՒ - ԹԱՆ. — Ասացուած՝ որ կը գործածուի
նշանակելու համար մարդու մ'ունեցած միակ
կերպարը կամ բնութիւնը, զոր խնայու-
թեամբ եւ զգուշութեամբ կը գործածէ։

ՈՐԱՆԵՐՈՒԹ. — Խաղիւ, ինչու ունեցող։

ՈՐԿԻԿ - ԶՈՒԿԻԿ ԳԱՆ. — Գալարուի (ցաւ)։

ՈՐԿԵՐՈՒԹ. — Հարուստ, մեծատուն։

ՈՐԿԵՐՈՒԹԻԿ. — Բէն, օրանեղութիւն (որ
մարդկային գէղեղն վրայ ընդհանրապէս կ'որ-
այայտուի ունեցելուն խոժո. ամբողջմամբ,
սրմէ՝ այս օրով “անշտեղծ”)։

ՈՐՏԱՆ. (օտն - ան) — Շատ ուտող, որկրամըն։

ՈՐԹԻԿ. — Հանդիպել։

Չ.

ՉԱՐ - ՈՒՆԱՆՈՒԹ. — Գուլանառ ուրաղող. (այս
բառը խիտ շար մարդու իբր հոմանիշ կը գոր-
ծածէ ժողովուրդը, առանց սակայն գիտնա-
լու անոր պատմական նշանակութիւնը. Կ'եր-
եսի թէ այս անուան յիշատակը Գուլանառի
օրերէն է վեր մնացած է)։

ՉԱՐԱՆ. — Ցոկուն, վշտի, նեղութեան կամ
ծանր աշխատութեան հանգուրժող կամ հա-
գուրժել կրող։

ՉԱՐԱՆ. — Գուլան. բառ) — Կորել։

ՉԻՓԻԹ. (մանկ. բառ) — Լոգնալ։

ՉԻՓԻՐ. (մանկ. բառ) — Գարել։

ՉԻՓԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

ՉԻՐԻՐ. — Գուլան, թէ թէ եւտղիկ։

1 Այս հիշումը ձեւը կ'երեւի յաջորդական ժողովի, որ
ուրիշ պատմականներու մէջ գործածական է մաշ - Գոր
ձեւով։

չարացուած մանուկ զոր ձմեռը հաստելով ապուրի կը խառնեն:

20ԲԲԻՆ-ՀԻԻ. — 20րդ տարի հարելու համար շինուած հողի մասնաւոր ամսին:

20ԲԲԲԲ. — 20 մեռուած համար ամառու ընէ շրջուած ընդեղէնք եւ բանջարեղէնք:

20ԻՆԵԻՈՐ. — Աշգրտակ:

28ԵՅՍ. (շտեմ) — Բան շտեմած, աղքատ վեճակ մէկէն շտեմութեան փոխանցուող գումար, շահախօքի (մարդ):

(Հարանոյթի):

ՅՈՂԷ. ՔՍԶԱՄԵՆԱՍ

ՄԱՅԵՆԱՐՈՍԱԿԱՆ

Մովսէս Խորենացու Հայոց Պատմութիւն. աշխարհաբար թարգմաննք եւ լուսարաննք Խորեն եւ. Ստեփանէ: Բ. Տպ. Պետերբուրգ 1897: 8° էէՄ 507-ի 560:

Իբր ութ տարի յառաջ լցրտ ստեան է առաջին անգամ Խորենացոյ պատմագրութեան լիակատար աշխարհաբար թարգմանութիւն եւ խառնալու ընդունելութիւն մը գառած հայ հասարակութեան կողմէն: Ինչպէս Մի խօսք մեր նոր ընթերցողներին (էջ 2-3) կանխաբանութեան մէջ ալ կը հաստատուի, ճիշդ էր ազգային օրագրի մը («Մշակ», 1891, Թ. 27) հայորդած լուրը թէ վեց ամսոյ ընթացքին մէջ 2300 օրինակ վաճառուած էր թարգմանութեան: Երկրորդ տպագրութիւնը՝ երկու տարի յառաջ տրոհէ սկսած տարւոյ սկիզբները միայն լցրտ ստեան, կրելով ձախարհ 1897 թուականը. (սեւ էջ 558 դիտողութիւնը): Յուսակ է որ նոր հրատարակութիւն ալ նոյն ընդունելութիւնը գտնէ, այս անգամ աւելի եւս իրաւամբ: Վասն զի երկրորդ տպագրութեան անկոյստին առաւելութիւն ունի տաւալնէն՝ «հիմնովին սրբաբովանդէս եւ ուղղված» ըլլալով թարգմանիկ կողմէն: Անշուշտունի նաեւ երկրորդ տպագրութիւնը բաւական թերութիւններ, բայց զոնէ թարգմանիկը ջանացած է առաջնոյն շատ պակաս տուրիւններ բառաւ, թարգմանութիւնն աւելի ճշդ, ծանօթութիւնները ժողովրդեան աւելի զիբարամաղց ընել, եւն. Այս ամէն մասերուն մէջ հրատարակիչն անգոյթ չէ գտնուած իւր բոլոր նաեւ խիստ ընդառաջութիւններէն մեծապէս օգտուիլ. որ գովութեան արժանի է:

Սակայն հոս չենք կենար անցնիլ առանց դիտողութեան մը, զոր բոլոր մտերս ուրիշ բանասեր մ'այ: Գրքին հրատարակութիւնն առիթ տուած

էր իւր ժամանակին՝ բաց ի այլեւայլ մասնախօսականներէ թէ թերթին եւ թէ ազգային միւս թերթերուն մէջ՝ նաեւ ընդառաջի ընդառառում թեան մ'ուսուցչապէս Գր. խալաթեանցի: Խիստ էր անշուշտ այս ընթերթիւնը, որ մանրամասն կ'ուստմտաբերէր գրքին թերութիւններ, բայց էրն շատ մասամբ արդարացի: Գլխաւոր կենտրն Նախ թէ ներածութիւնն ինքնուրոյն ուսումնասիրութիւն մը չէ, շատ մասերը թարգմանութեան ջառգուած ըլլալով ուրիշ գործերէ (Պատկանեալ, Էմին եւ Լանգուալ): Այլեւայլ հրատարակութիւններ մնացած են անշիշտապէս եւն. երկրորդ թէ թարգմանութիւնը չափազանց շատ ենթադրուած է Էմինի առասերին թարգմանութեան ազդեցութեան. բաց աստի աշխարհաբար լեզուն ունի շատ անհարթութիւններ եւ նաեւ բազմաթիւ անյաշող փոխաբերութիւններ. վերջապէս երրորդ թէ Դաստիարակութիւնը մեծապէս մասամբ բառացի թարգմանութիւն են Էմինի ծանօթութեանց, թիւ տեղ Լանգուալի եւ այլը՝ առանց որոշ զանազանիւ հեղինակները. գարձալ թէ խնդրուած են երկար օտարալեզու վկայութիւններով առանց առանց թարգմանութեան, եւն եւն. Դպին իոյ հեղինակը ճանչցած է այս թերութեանց մեծ մասին իրաւացի ըլլալն, եւ այս գրութեանէն մեծապէս օգտուած՝ շատ աւելի լաւագոյն եղած է աղբի երկրորդ տպագրութիւնը. «Հալիւա մնք օգուտ քաղցիցը», կ'ըսէ հեղինակը (էջ 1): Եւ ամենայն լուրջ եւ անխախտ զիտողութիւններէր եւ աշխատեցիք ինչպէս օրօքիցի եւ բարեփոխել թարգմանութիւնն եւ թէ ծանօթութիւններն, առանց մասնաւոր ի հարկէ թէ արմատի լրանում է Մովսէս Խորենացու պատմութեան աշխարհաբար ուսումնասիրութեան գործը: Այս ամէն լաւ եւ գովութեան արժանի. բայց ինչպէս նախ միւս մասերն օրօքիցից ինչպէս (էջ 1) ի պակաս զանց առնուած է իշխանութիւն ընդառաջին գրութեանը: Այս թերեւս ակամայ՝ զանցաւորութիւնը տակաւին ներելի է, բայց կարծենք ոչ այն կերպը, որով նոյն գիրքը իշխուած է անդ մը, եւ այն՝ միակ անդ մը, որչափ ստեանը: Ահա այս տեղը (Դաս. 674, էջ 474). «Գր. խալաթեանցը, որի Մ. Խորեանցի մը թարգմանութեան՝ լուրիկացի ընդառաջութեան մասին կարելի էր բան տանել, եթէ իր գատարապատմութեան ինքն իր մէջ չլիքր ամէն բանիմաց ընթերցողն ալ ընէ (անխախտ զիտողութիւններէր օգուտ քաղցիցը ի հարկէ) այս հաստատուած գիրքին շատ զօր է տալիս», եւն եւն:

անշիշտապէս թողուած չէ, այլ անգամ մը իշխուած (Դաս. 674), ի հարկէ այնպիսի կերպով որ՝ ըստ անոր լաւագոյն էր հոն ալ անշիշտապէս թողուել: Այս անգլ է մեծ վերջ յառաջ շարունակ:

1 Յեւ «Հանդէս Ամերիկայ», 1890, Թ. 5, էջ 113-115: — Մի. մեքեն «Մշակ», 1889, Թ. 142 (Ս. Հարութեան) «Կար. Դար», 1890, Թ. 11-13 (Ս. Վարսմա) եւ Թ. 195 (Ս. Յեր. Սալգեան), «Մարտ», 1890, Թ. 1, եւն:

2 «Մովսէս Խորենացու Հայոց Պատմութիւնը Խորեն եւ. Ստեփանէի թարգմանութեան» հրատարակութեան Գր. խալաթեան, Պետերբ. 1890, 8° էջ 98 (Չափ տպուած է «Ազգայն», Բ. Տարի, Բ. Գիրք, էջ 113 եւն):

1 Յառաջաբանի էջերուն թուարկութիւնը մեծ սխալ մ'ունի, աղբիւնք անմասորութեան, հաճախով մինչեւ ճի՛ր կը շարունակուի «Մ»-«Մ» (փոխանակ ճի՛ր-ճի՛ր): 2 Բ. տպագրութեան մասին ընդառաջութիւն մը հրատարակող Ստ. Մալխասեանց՝ «Մշակ», 1898, Թ. 68 («Մալխասեանցի Արխիպի») Գեղարք մը մէջ միայն տաւալը համախալ չենք: Խալաթեանցի գործը բոլորովին